

MŮŽE BÝT JEZERO SLANĚJŠÍ NEŽ MOŘE?

Kdo se dívá
na pobřeží
od moře,

většinou si představuje, že vnitrozemí
musí být suché a jednotvárné.

Ve skutečnosti je členitost pobřeží i ostrovů
chorvatského Jadranu přímo pověstná.

napsal Zdeněk Kukal

Za pobřežními kamennými horskými břehy a nejbližšími kopci se totiž často skrývají jakési oázy vláhy a zeleně. Ačkoli na ostrovech nejsou žádné stálé vodní toky, najdeme v jejich vnitrozemí jezera, laguny a další vodní plochy v místech, kde bychom to vůbec nečekali. Odkud tato voda přichází?

Ostrovy a pobřeží chorvatského Jadrana téměř výhradně tvoří vápencové a dolomitové sedimenty druhohorního stáří. Usazovaly se ve vrstvách na dně moře a vytvořily mnohasetmetrová souvrství. V závěru druhohor se ale během takzva-

ného alpínského vrásnění pevnina i ostrovy zvedly, vytvořily dnešní horská pásma směřující od severozápadu k jihovýchodu a moře ustoupilo. Vlivem různých tlaků se vrstvy různě zprohýbaly a vše pak ještě dotvořila eroze způsobená dešťovou vo-

FOTO: JIŘÍ ŠKODA

Velmi zvláštní Dugi Otok, jeden ze severodalmatských ostrovů. Právě zde se nachází jeden z nejkrásnějších jaderských zálivů Telašćica. Na východě ostrova je několik menších průlivů, ze západu ho omývá otevřené moře.

dou i mořským příbojem, větrem a změnami teploty.

Vápence tak začaly krasovět. Jde o jev, kdy voda proudící v puklinách naleptává stěny a rozšiřuje je, takže vznikají dutiny a jeskyně. Proudící voda samozřejmě obsahuje nepatrné množství rozpuštěného uhlíkatu, který se pak může opět usazovat. Tak vznikají vápencové usazeniny jako travertiny a sintry, ze kterých jsou tvořeny krápníky.

POLJE

Zkrasověné skalní útvary pak mají ostré hrany – takovým útvarům se říká škrapy. Trychtýřovité prohlubně vzniklé rozpouštěním podložních vápenců vodou se zase nazývají závrtky a známým výrazem je pak kras – tedy území, kde se právě krasovění ve velké míře projevuje. V takových oblastech se pak objevují ploché sníženiny, které nemají přítok nebo odtok, zvané polje (původ tohoto mezinárodního termínu je právě chorvatský). Zvětráváním tady vznikla červená půda, terra rossa, proto se na ostrovech právě na poljích koncentruje zemědělství.

Vody na ostrovech není mnoho. Chybějí tu stále přirozené toky, jen někde se úzkými údolím a roklemi voda v zimě občas prožene při vydatnějších deštích. Zajímavostí jsou takzvané gustirne, nádrže, do nichž ostrované shromažďují dešťovou vodu. Jsou obklopeny rozlehlou vydlážděnou nebo později vybetonovanou, mírně se svažující plochou, ze které srážky přirozeně stékají do podzemní nádrže. Tak se často podaří shromáždit dostatek užitkové vody na celé suché období.

Některé ostrovy mají pramenité vody na pití a pro jiné potřeby místního obyvatelstva i pro zemědělství dostatek, jinde se využívá kombinace nádrží na dešťovou vodu a pramenů. Tam, kde místní voda zejména v letním období nestačí, ji pak musí dovážet speciální tankery, které obvykle připlouvají jednou až dvakrát do měsíce a přečerpávají pitnou vodu z pevniny do nádrží ostrovního vodovodního systému. Na Braču vede z pevniny podmořský vodovod.

FOTO ZLINA KUKA

a Malo jezero vznikla zatopením krasových poljí. Ve skutečnosti to však jezera v pravém smyslu nejsou. Jsou to jakési laguny propojené úzkými průlivy s mořem i mezi sebou navzájem. Voda je tedy mořská s hladinou ve stejné výšce jako moře. Při přílivu rychle proudí úzkými průlivy do lagun a při odlivu zase zpět takovou silou, že vytváří dojem dravé řeky. Je tu ale zvláštní mikroklima a odlišný teplotní režim, takže se zde uchovaly specifické vodní rostliny i živočichové. Některé najdeme jen tady.

Ve střední části Mljetu a na Pagu se nacházejí blatiny neboli malá bahnitá jezírka, která výrazně mění svoji hladinu podle srážek, jsou tedy živena převážně deště. Na jaře jsou blatiny naopak jezery, na podzim vody ubývá a stávají se spíše zahnědlými bažinami. Voda je brakická, tedy poloslaná. S ostatními jezery mají společný krasový původ. Na Mljetu jsou oblíbeným domovem úhořů.

Někde se však nahromadilo tolik vláh, že se tady vytvořily vodní plochy, jezera. Je překvapivé, že jen na ostrovech můžeme objevit jezera tolika různých typů – sladká, slaná i velmi slaná, propojená s mořem i samostatná, malá i velká.

OSTROV MLJET

Na ostrově Mljet je přírodní rezervace plná jezer. Veliko

TIP KOKTEJLU

Vranské jezero, největší sladkovodní v Chorvatsku, leží mezi Šibenikem a Zadarem. V močálovitém biotopu žije vzácná fauna i flóra. Lze tu lovit ryby i pozorovat vzácné druhy ptáků. Nejvhodnější doba pro návštěvu je jaro a začátek léta.

VRANSKO JEZERO

Na ostrově Cres zase zaujme Vransko jezero s plochou 5,75 kilometrů čtverečních. Je to největší vodní nádrž na chorvatských ostrovech. Jeho hladina leží třináct metrů

nad mořem a hloubka kolísá kolem několika desítek metrů. Jezero je unikátním zdrojem pitné vody – jeho voda je křišťálově čistá. Dosud není jasné, kde se voda v jezeře bere, protože pouhý déšť by ho zásobovat nestačil. Předpokládá se, že může při-

tékat ze vzdálené pevniny zkrasověnými zvodněnými vrstvami vápence pod mořským dnem.

JEZERO MIR

Dalším unikátem je jezero Mir v jihovýchodním cípu ostrova Dugi Otok v sousedství zátoky Telašćica. Propustnými vrstvami vápence je nepřímo spojeno s mořem, od kterého ho odděluje pouze úzká, přibližně dvě stě metrů široká šíje s útesem. Jezero je hluboké jen asi kolem pěti metrů, proto se v teplých dnech rychle prohřívá a voda se rychleji odpařuje, takže je slanější. Stačí jen ochutnat a každému je jasné, že je slanější než moře.

V ZELENÉM SRDCI

Horská oblast Gorski kotar s Lokvarským jezerem je nazývána zeleným srdcem Chorvatska. Lesnaté hory vysoké až 1500 metrů s loukami a jeskyněmi jsou plné vzácných rostlin a divoce žijících zvířat.

OBŘÍ STUDNA

Červené jezero ve střední Dalmácii se podobá obrovské studni. Má průměr asi 200 metrů a je hluboké až 500 metrů. Jméno mu dala červená barva okolních skalních stěn.

TEPLEJŠÍ NEŽ MOŘE

Na ostrově Mljet, jehož západní část se stala národním parkem, se nalézá Velké a Malé jezero. Uprostřed Velkého jezera leží ostrůvek Sv. Marije s benediktinským klášterem. Voda v Malém jezeře je až o 4 °C teplejší než v moři kolem ostrova.

OBLÍBENÝ CÍL RYBÁŘŮ

Severně od přístavu Ploče v jižní Dalmácii leží v bezprostřední blízkosti moře sladkovodní Bačinska jezera, která jsou oblíbeným cílem sportovních rybářů. V okolí jezer je několik výtečných restaurací.

PLITVICKÁ JEZERA

Národní park Plitvická jezera se nalézá v zalesněných kopcích mezi pohořími Kapela a Plješćivica. Byl zařazen do seznamu světového přírodního dědictví UNESCO. Skládá se ze 16 terasovitých jezer vyhloubených v dolomitovém a vápencovém podkladě. Jezera jsou spojena vodopády a kaskádami. Jsou rozdělena na horní a dolní. Dohromady jsou dlouhá až osm kilometrů. Jedinečná je mimořádná průzračnost vody. Největší jezero, Kozjak, je až 8,2 metru hluboké.

— Jezera na Mljetu jsou součástí rezervace – národního parku, kde se platí vstupné: v létě 65 kun, na jaře a na podzim 45 kun.

— Jezero Mir je součástí rezervace – přírodního parku Telašćica, kde se platí vstupné asi 20 kun.

— Na břeh Vranského jezera je vstup zakázán (zdroj pitné vody), dá se však objet na kole.

— Mljetské blatiny jsou volně přístupné.

Koupele v jezeře pak evokuje dojem lázeňského zařízení a je nejpříjemnější, pokud si někdo vyplní den pěším výletem po úžasné členitém okolí zátoky Telašćica anebo vy-

jede na kole přes Dugi Otok. Ale pozor, pokud si tělo – třeba po dlouhé zimě – ještě zcela nepřivyklo na sezení na kole, může být koupel i trochu pálivá!